

En rädslans kultur härskar

– Det är viktigt att omvärlden hjälper oss att stärka Zimbabwes press om förhållandena i landet ska kunna ändras. Nu är civilsamhället lamslaget av rädsla. Det säger Geoffrey Nyarota, tidigare chefredaktör på *Daily News*, den sista kvarvarande oberoende dagstidningen i Zimbabwe som förbjöds av regeringen för två år sedan.

– En rädslans kultur genomsyrar hela det zimbabwiska samhället så till den grad att folk inte vågar hävda sina grundläggande rättigheter och kräva den sociala service som försvunnit under årtal av inkompetent och försumlig ledning, sade Nyarota på ett Afrika-gruppsseminarium i Stockholm nyligen.

– Det finns en hämmande rädsla inom oppositionen och inom civilsamhället. Folket har skrämts till underkastelse av militären, hemliga polisen, krigsveteranerna, ungdomsbrigaden de gröna bombarna och den vanliga polisen. Folk protesterar inte ens mot *Operation Murambatsvina*. Denna "Operation ta bort skräpet", där myndigheterna river folks bostäder, är en maktuppvisning av regeringen efter de allmänna valen i mars då det spekulerades om att oppositionen skulle leda ett uppror.

Även inom det regerande partiet finns en rädsla för den åldrande presidenten, menar Nyarota. Men president Mugabe är också rädd för sitt folk.

Varför skulle han annars omge sig med en bilkaravan när han rör sig ute? En bilkaravan som tar sig fram utan hänsyn till annan trafik, som kör väldigt fort och som inbegriper soldater med kulsprutor.

Geoffrey Nyarota har sedan 1970-talet jobbat som journalist och redaktör på en rad tidningar som *Herald*, *Chronicle*, *Financial Gazette* och *Daily News*. Ett genomgående drag i hans yrkesutövning har varit att granska makthavare, att skriva om korrupktion, bedrägeri och övergrepp. Det har haft sitt pris av avskedanden och påtvingad tystnad.

– Min historia är även pressens historia, säger Nyarota.

Hans avslöjanden i *Chronicle* ledde bland annat till att fem ministrar avgick men även till att Nyarota fick sparken för sina skrivelser. Även att han förlorade sitt jobb på *Financial Gazette*, menar Nyarota, hade politiska skäl.

Efter några år i exil drog han 1999 igång *Daily News*, en oberoende daglig nyhetstidning som inom ett år gick förbi den reger-



Afrikagruppernas gäst Geoffrey Nyarota intervjuas av svensk tv om pressens situation i Zimbabwe.

FOTO: JOHAN BERGQVIST

ingsägda *Herald* och därmed blev den största dagstidningen i landet.

– Budgeten var minimal men personals engagemang och att de var beredda på både uppoffringar och risker bäddade för framgången, säger Nyarota.

Samtidigt gick stora summor till många andra tidningsprojekt, små lokala publikationer som aldrig kunde nå ut i någon större utsträckning. Vissa av dessa använde sig regeringen av öppet, andra i hemlighet, så att de verkade vara oberoende. Några av dessa tidningar uppges idag styras av hemliga polisen, CIO.

– Vi trampade på många officiella tår med *Daily News*, säger Nyarota, vi gav röst åt oppositionen och politiskt utmanade vi etablissemangen, det regerande partiet. Även ekonomiskt blev vi en utmaning när vi tog läsare och annonser från konkurrenten *Herald*.

– Jag lärde mig då att en tidning som ständigt attackeras av en allt mindre populär regering blir framgångsrik. Detta måste även regeringen ha insett eftersom *Daily News* nu är historia och förbjuden sedan 12 september 2003. Men redan nio månader dessförinnan började polisen förfölja mig, jag fängslades sex gånger och utsattes för två mordförsök, vilket så småningom ledde till att jag lämnade landet.

Då hade tryckpressen förstörts i ett bomb-

attentat och den kontroversiella presslagen *The Access to Information and Protection of Privacy Act*, AIPPA, införts.

– Den var riktad främst mot *Daily News*, säger Nyarota.

Enligt AIPPA måste alla tidningar registreras och varje journalist godkännas för ackreditering av *Zimbabwes Media and Information Commission*, MIC.

– *Daily News* vägrade att registrera sig och gick istället till Högsta Domstolen för att ifrågasätta lagligheten i AIPPA. Så genom att inte registrera tidningen blev vi olagliga, vilket ju så här i backspegeln kan tyckas dumt.

Utan något som ens liknar en fri press, kommer grundläggande förändringar i landet bara att förbli drömmar.

– Om förhållandena ska förbättras i Zimbabwe måste civilsamhället stärkas, säger Nyarota, och då sätter jag pressen i främsta rummet. Där har det internationella samfundet en uppgift. De sanktioner i form av reseförbud för högre statstjänstemän och politiker som USA och EU driver är bara symboliska åtgärder

Efter att ha lämnat Zimbabwe flyttade Geoffrey Nyarota till USA där han under det senaste året har forskat vid *Harvard University*. Nu har han just påbörjat en tjänst vid Oslo Universitet.

KERSTIN BJURMAN

Detta verk är licensierat under Creative Commons Erkännande-Icke-kommersiell-Dela Lika 2.5 Sverige licens. För att se en kopia av denna licens, besök <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/2.5/se/> Verket har publicerats i www.globalarkivet.se.

